

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Finanční gramotnost

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2015
VIII. ročník SVO

Autor: Petr Bílek
Konzultant: Ing. Jan Pokorný

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VIII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO ani jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V ..... dne .....

.....
Petr Bílek

Anotace

Práce se zabývá problematikou finanční gramotnosti. První část práce je teoretická. Popisuje souasný stav finančního vzdělávání v rámci základního, středního a dalšího vzdělávání, organizace zabývající se finanční gramotností v ČR a výsledky vyhodnocování finanční gramotnosti v ČR. Druhá část práce je praktická, komentující možnosti finančního vzdělávání a úrovně finanční gramotnosti českých domácností. V této části je konfrontována teorie s praxí pomocí porovnávání očekávaných výstupů finančního vzdělávání se skutečnými výsledky měření a zamyšlení nad problematikou předluženosti českých domácností ve vztahu k finanční (ne)gramotnosti českého obyvatelstva. Tyto úvahy jsou následně shrnuty v závěru práce.

Annotation

The thesis deals with the issue of financial literacy. The first part is theoretical - describing the current state of financial education across the primary, secondary and further education, organizations dealing with financial literacy in the Czech Republic and the results of the evaluation of financial literacy in the country. The second part of the thesis - commenting on the possibilities of financial education and financial literacy level of Czech households. This section confronts theory with reality by comparing the expected outcomes of financial education with real results and reflect on the problems of indebtedness of Czech households in relation to financial (in)literacy of the Czech population. These considerations are summarized in the conclusion.

Obsah

Úvod	5
Teoretická část	6
1) Vymezení finanční gramotnosti.....	6
2) Výuka v rámci základního a středního vzdělávání.....	7
3) Výuka v rámci programu dalšího vzdělávání.....	10
4) Organizace zabývající se finanční gramotností v ČR.....	11
a. státní správa.....	11
b. soukromé organizace.....	12
5) Výsledky vyhodnocování finanční gramotnosti v ČR.....	13
a. STEM/MARK 2007 – obyvatelstvo ČR.....	13
b. STEM/MARK 2010 – obyvatelstvo ČR.....	14
c. PISA 2012 – patnáctiletí studenti ČR.....	15
Praktická část	16
1) Možnosti finančního vzdělávání.....	16
2) Předluženost českých domácností.....	18
Závěr	21
Přílohy	23
Použitá literatura	26

Úvod

Finanční gramotnost je slovním spojením hojně používaným, mnohdy vysvětlovaným, občas kritizovaným a někdy i pochopeným. Jedním z důvodů, pro které lidé nedoceňují význam finanční gramotnosti je, že si neumí představit, co vlastně finanční gramotnost znamená, co zahrnuje a co dobrého by jim finanční vzdělávání mohlo přinést.

Finanční gramotnost je podle mého názoru velmi zásadní kompetencí dneška a nebál bych se jí považovat za novodobou schopnost lovit. Kdo neumí finančně hospodařit, nemusí být schopen uživit sebe a svojí rodinu a může dopadnout podobně, jako neschopní lovci tisíce let před námi. Stejně jako dřívější generace učili své ratolesti lovit, měla by současná generace dbát na finanční vzdělávání svých dětí a podporovat a rozvíjet tyto schopnosti, které umožní lovci v moderním světě postarat se o sebe a svoji rodinu. Dnešní doba přináší více možností, ale stejně tak i více zodpovědnosti.

Cílem teoretické části této práce je přiblížit současný stav finančního vzdělávání v České republice, poskytnout základní pohled o organizacích podporujících zvyšování finanční gramotnosti a předložit výsledky vyhodnocování úrovně finanční gramotnosti obyvatelstva.

Cílem praktické části této práce je vyhodnotit současný stav finančního vzdělávání a úroveň finanční gramotnosti českých domácností, a poskytnout nám tyto kontextové tématy.

Teoretická část

1) Vymezení finanční gramotnosti

Množství vysvětlení pojmu finanční gramotnost zredukuji na jednu definici, pro tuto práci nejvhodnější, která byla použita Ministerstvem financí v **Národní strategii finančního vzdělání**¹: „*Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občanů nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, v etické správě finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na momentální se životní situace.*“

Finanční gramotnost se řadí do neustále vyvíjejícího se komplexu moderních kompetencí, které přichází do popředí spolu s masivním pokrokem v posledních desítkách let. S tím, jak se naše společnost po roce 1989 vyvíjí, je kladen větší důraz na míru odpovědnosti jedince za sebe a své okolí a vzdělávání v oblastech, které před revolucí nebyly tak rozvinuté. Finanční gramotnost, spolu s právním vědomím, schopnostmi nakládání s informacemi a politickou orientací, tvoří základ snah o podporu adaptace českého obyvatelstva na současnost.

Národní strategie finančního vzdělávání dále rozlišuje 3 základní složky finanční gramotnosti, a to **peněžní** (zabývající se hotovostními a bezhotovostními penězi a jejich správou), **cenovou** (zabývající se inflací a různými dalšími vlivy ovlivujícími ceny) a **rozpočtovou** (zabývající se tvorbou rozpočtů, především osobních a rodinných). Toto dělení je důležitá, neboť právě tyto složky jsou mnohdy základem členění výuky finanční gramotnosti na jednotlivé učební okruhy.

---

¹ Tato definice uvedená v Národní strategii finančního vzdělávání je výsledkem shody Ministerstva financí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva průmyslu a obchodu a České národní banky. viz Národní strategie finančního vzdělávání 2010 str. 11

2) Výuka v rámci základního a středního vzdělávání

Přípravou a implementací finančního vzdělávání bylo na základě usnesení vlády ČR č. 1594 z roku 2005 pověřeno Ministerstvo financí jako koordinátor, spolu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem průmyslu a obchodu, Výzkumným ústavem pedagogickým a Národním ústavem odborného vzdělávání. Tyto organizace vytvořily základní standardy finanční gramotnosti pro žáky 1. stupně základního vzdělávání, 2. stupně základního vzdělávání a pro žáky středních škol, které odpovídají standardům finanční gramotnosti dospělého občana (vytvořené standardy jsou v příloze 1) této práce). Tyto standardy následně Ministerstvo školství začlenilo do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání, na základě kterých jednotlivé školy vytvářejí školní vzdělávací programy. Hlavním úkolem Ministerstva průmyslu a obchodu je finanční podpora organizací zabývajících se podporou rozvoje finanční gramotnosti prostřednictvím dotací. Výzkumný ústav pedagogický ve spolupráci s Národním ústavem odborného vzdělávání vytváří koncepci vzdělávání jednotlivých fází (od předškolních a speciálních, přes základní až po střední odborné a gymnaziální) a podílejí se na jejich implementaci, uskutečňování a vyhodnocování.

Výuka samotná byla definována ve společném dokumentu výše zmíněných organizací, pod názvem **Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách**². Tento dokument v souladu s Národní strategií finančního vzdělávání tvoří základní pilíře výuky finanční gramotnosti v ČR. Základní proces vytváření kvalitního systému finančního vzdělávání uvedený v tomto dokumentu tvoří definice finanční gramotnosti (viz. kapitola 1), vytvoření standardů finanční gramotnosti (viz. kapitola 2), příprava metodických materiálů (viz. kapitola 2), průzkumy aktuální úrovně finanční gramotnosti (viz. kapitola 5), vzdělávací programy a aktivity (viz. kapitola 2) a pravidelné hodnocení úrovně finanční gramotnosti a efektivity vzdělávacích programů (viz. kapitola 5). Velmi podobná struktura finančního vzdělávání byla následně přijata i pro skutečně prováděný **Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách**, který je, na rozdíl od více teoretické **Národní strategie finančního vzdělávání**, praktickým průvodcem základní výuky finanční gramotnosti v ČR.

---

² Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, společný dokument Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, vypracovaný na základě usnesení vlády ČR č. 1594 ze dne 7. prosince 2005, aktualizovaná verze a v souladu se Strategií finančního vzdělávání, Prosinec 2007

Cílem výuky finanční gramotnosti má být dosažení znalostí, stanovených ve standardech příslušného stupně vzdělávání prostřednictvím výuky, splňující 3 základní kritéria, kterými jsou **princip obecnosti** (obecný pohled o finančním trhu, bez propagace konkrétních služeb), **princip odbornosti** (odborná vzdělanost vyučujících) a **princip informovanosti** (informace musejí být zpřístupněny bez omezení).

Konkrétní požadavky vzdělávání jsou specifikovány v rámcových vzdělávacích programech Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a existují ve dvou kategoriích pro základní a střední vzdělávání. Pro základní vzdělávání jsou obsaženy především v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání; pro střední vzdělávání jsou obsaženy v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia, Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia se sportovní přípravou a v rámcových vzdělávacích programech pro odborné vzdělávání („Pro každý obor vzdělání vznikl samostatný RVP a zároveň proběhla redukce početů oborů na cca 275 širěji koncipovaných oborů. Rámcové vzdělávací programy pro odborné školy byly připraveny v několika fázích v Národním ústavu odborného vzdělávání, poté je schválilo a vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy”³).

Výuka finanční gramotnosti v základním vzdělávání je záležitostí především v oblasti **lov k a jeho sv t** (pro 1. stupeň) a **lov k a spole nost** (pro 2. stupeň), takže je v této oblasti využívána v rámci předmětů této oblasti, nicméně vzhledem k tomu, že se jedná o mezioborovou problematiku, je doporučována úprava školních vzdělávacích programů a začlenění prvku finanční gramotnosti i do jiných, souvisejících oblastí, jako například Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie i lov k a sv t práce.

Přestože je výuka finanční gramotnosti v rámci základního vzdělávání povinná teprve od 1. září 2014, česká školní inspekce, na základě svých zjištění⁴, již v roce 2013 konstatovala, že více než 55% zkoumaných ZŠ jen s prvním stupněm a 92% zkoumaných ZŠ úplných finanční gramotnosti již využívá s tím, že 14% ZŠ jen s prvním stupněm a 22% ZŠ úplných tak již činí více jak 5 let. Dále konstatovala, že zkoumaných škol, z nichž alespoň jeden pedagog absolvoval další vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřené na finanční gramotnost u ZŠ jen s prvním stupněm je 28% a u ZŠ úplných jich je 60%.

³ viz. web: Národní ústav odborného vzdělávání, ze dne 12. dubna 2015 (<http://www.nuov.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>)

⁴ česká školní inspekce j.: ŠIG-3025/13-G21

Výuka finanční gramotnosti ve středním vzdělávání je zařazena do vzdělávací oblasti **lov k a sv t práce**, do části **Finance**. Vzhledem k podobnosti rámcových vzdělávacích programů pro odborné vzdělávání a jejich podobnosti s rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia (rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou je v sekci finance totožný s rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia), následující údaje popisující střední vzdělávání se budou vztahovat na rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Aktuálně platný rámcový vzdělávací program je platný od roku 2007, účinný od roku 2009 (resp. od roku 2009 jsou střední školy povinny dodržovat výstupy). Finanční gramotnost by se tedy na středních školách měla využívat již 6. rokem. Česká školní inspekce, na základě svých zjištění⁵, v roce 2013 konstatovala, že více než 96% zkoumaných středních škol se výuce finanční gramotnosti ve školním roce 2012/2013 věnuje, nicméně současně konstatuje, že 25% zkoumaných středních škol finanční gramotnost ve školním roce 2009/2010 nevyužívalo. Dále Česká školní inspekce konstatovala, že zkoumaných středních škol, z nichž alespoň jeden pedagog absolvoval další vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřené na finanční gramotnost je 71% z celkového počtu zkoumaných středních škol.

---

⁵ Česká školní inspekce, j.č.: ŠIG-3025/13-G21

3.) Výuka v rámci dalších programů vzdělávání

Výuka finanční gramotnosti probíhá podle Národní strategie finančního vzdělávání, která definuje tuto výuku jako dvoupilířovou. Prvním pilířem je výuka v rámci základního a středního vzdělávání, druhým pilířem je výuka v rámci dalších programů vzdělávání. Další vzdělávání, zaměřující se především na dospělou populaci, by mělo být zajišťováno především soukromým sektorem, zejména prostřednictvím profesních sdružení finančních institucí a sdružení spotřebitelů⁶ ve spolupráci se subjekty veřejné správy.

Koncepční povahu dalšího vzdělávání zajistilo Ministerstvo financí vydáním základních opatření v rámci dalšího vzdělávání, kde jsou představeny základní ideje dalšího vzdělávání. Mělo by docházet k efektivní spolupráci mezi subjekty veřejné správy, profesními sdruženími finančních institucí a sdruženími spotřebitelů v rámci Pracovní skupiny⁷, k revizím Standardu finanční gramotnosti dospělého občanů podle současné situace finančního trhu, opatření finanční gramotnosti české populace, vytvoření a posouzení možností jejich případné dotační podpory, k tvorbě projektů finančního vzdělávání, jejich průběžné aktualizaci a zajištění informovanosti o těchto projektech a pravidelného monitorování finanční gramotnosti občanů a mapování projektů v rámci finančního vzdělávání.

V oblasti dalšího vzdělávání je jedním z hlavních úkolů Ministerstva financí R zajištění činnosti **Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání** a vedení této skupiny prostřednictvím Výkonného výboru Pracovní skupiny. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je členem Pracovní skupiny a jejího Výkonného výboru. Ministerstvo průmyslu a obchodu podporuje vzdělávání spotřebitelů, a to především prostřednictvím dotací, a rovněž zajišťuje finanční podporu poradenských činností spotřebitelských organizací, především zaměřených na dospělé spotřebitele. Česká národní banka realizuje vlastní vzdělávací aktivity s využitím médií, ve spolupráci s univerzitami a dalšími subjekty veřejné správy a prostřednictvím vlastního webu a také je členem Pracovní skupiny a jejího Výkonného výboru. Ministerstvo práce a sociálních věcí se zaměřuje na finanční vzdělávání osob ve ztížené sociální situaci a Ministerstvo vnitra je odpovědné za koordinaci finančního vzdělávání ve státní správě.

⁶ Národní strategie finančního vzdělávání 2010, str. 17

⁷ Pracovní skupina pro finanční vzdělávání byla vytvořena v rámci Expertní skupiny pro finanční sektor, která byla zřízena na základě usnesení vlády č. 1594/2005 O zlepšení podmínek v bankovním sektoru ze dne 7. prosince 2005 a pokračuje ve své činnosti jako odborná platforma i po zániku Expertní skupiny.

4) Organizace zabývající se finanční gramotností v ČR

a) státní správa

Mezi ústřední orgány státní správy, které mají finanční gramotnost jako součást jejich agendy patří Ministerstvo financí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Česká národní banka, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo vnitra.

Ministerstvo financí je pověřeno především ochranou spotřebitele na finančním trhu⁸ a zajišťováním finančního vzdělávání dospělých spotřebitelů, mezi další úkoly ministerstva patří podpora procesu implementace finančního vzdělávání do rámcových vzdělávacích programů a řízení činnosti Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání, která aktivně naplňuje cíle stanovené ve strategických dokumentech týkajících se finanční gramotnosti.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je odpovědné za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy, konkrétně tedy především za implementaci standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů a následně za vydávání těchto rámcových vzdělávacích programů, dále také zajišťuje metodickou podporu výuky finanční gramotnosti, a to především pomocí přírodních organizací - Výzkumným ústavem pedagogickým, Národním ústavem odborného vzdělávání a Národním institutem pro další vzdělávání.

Ministerstvo průmyslu a obchodu podporuje vzdělávání spotřebitelů, a to především prostřednictvím dotací spotřebitelských organizací formou dotací na podporu projektů zabývajících se problematikou finančního vzdělávání.

Česká národní banka podporuje vzdělávání pedagogů učitelů výuky finanční gramotnosti, dále podporuje univerzitní projekty týkající se zavedení výuky finanční gramotnosti na pedagogických fakultách a také realizuje vlastní vzdělávací aktivity s využitím médií, ve spolupráci s univerzitami tělovýchovy a prostřednictvím vlastního webu.

Ministerstvo práce a sociálních věcí se zaměřuje na finanční vzdělávání osob ve ztížené sociální situaci, což provádí především prostřednictvím vzdělávání pracovníků úřadů práce o schopnosti základního poradenství v oblasti finanční gramotnosti.

Ministerstvo vnitra je odpovědné za koordinaci finančního vzdělávání zaměřenou na prevenci kriminality a extremismu.

---

⁸ Tento úkol je vykonáván prostřednictvím Rámcové politiky Ministerstva financí v oblasti ochrany spotřebitele na finančním trhu ze srpna 2007

b) soukromé organizace

Soukromé organizace zabývající se finanční gramotností lze rozdělit do několika kategorií podle jejich poslání ve vztahu k finanční gramotnosti. Pracovní skupina pro finanční vzdělávání na základě Národní strategie finančního vzdělávání je rozděluje do následujících kategorií⁹.

Profesní sdružení, zastupující různé subjekty finančního trhu, mají za úkol informovat spotřebitele. Mezi tyto sdružení patří česká asociace penzijních společností, česká asociace pojišťoven, česká bankovní asociace, Asociace bankovních zprostředkovatelů a finančních poradců a česká leasingová a finanční asociace.

Sociální partneři mají za úkol aktivně působit na zamětnaneckou veřejnost a zabezpečovat aktivity ke zvyšování úrovně finančního vzdělávání.

Nestátní neziskové organizace mají klíčovou roli v ochraně spotřebitele a dalším vzdělávání prostřednictvím nabídky projektů finančního vzdělávání, aktivního přístupu k transparentnosti nabízených produktů a služeb na finančním trhu, poskytování poradenství občanů a ochrany práv spotřebitelů. Mezi tyto organizace patří například AISIS, Asociace občanů poradců, Abeceda rodinných financí, Asociace finanční a občanské gramotnosti, Sdružení českých spotřebitelů a další.

Vzdělávací instituce tvoří nabídku vzdělávacích projektů v oblasti finanční gramotnosti. Mezi tyto instituce patří Asociace obchodních akademií, Ekonomická fakulta Jihočeské univerzity, Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity nebo Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Média hrají také důležitou roli v oblasti finanční gramotnosti, jejich úkolem je poskytování informací z finanční oblasti i zveřejňování vzdělávacích článků a podobně.

Další subjekty se mají, mimo naplňování společných cílů stanovených v Národní strategii finančního vzdělávání, především podílet na projektech finančního vzdělávání a na přípravě budoucích pedagogů.

---

⁹ Informace o Pracovní skupině pro finanční vzdělávání a jejich činnostech pocházejí z jejich oficiálních webových stránek www.psfv.cz, aktuální ke dni 14. dubna 2015.

5) Výsledky vyhodnocování finanční gramotnosti v ČR

a) STEM/MARK 2007 – obyvatelstvo ČR

Ministerstvo financí zadalo v roce 2007 společnosti STEM/MARK zpracování výzkumu v oblasti finanční gramotnosti. Výzkum byl prováděn mezi dospělou populací, na základě vlastního subjektivního hodnocení dotazovaných s cílem zjistit hodnocení vlastní vzdělanosti a potřeby dalšího vzdělávání v oblasti finančních služeb mezi spotřebiteli. Všechny následující údaje vychází ze Závěrečné zprávy z výzkumu¹⁰.

Dospělá populace ČR hodnotí úroveň své finanční gramotnosti průměrně známkou 3. V tomto směru platí úměrně, že čím vyšší příjem a vzdělání, tím lepší průměrně písečná známka.

Celkem 45% dotazovaných deklaruje schopnost orientace v nabídkách konkrétních produktů na finančním trhu (z toho pouze 9% určitě ano, 36% spíše ano), 72% dotazovaných považuje za rozumné se finančně vzdělat. Nejraději by se lidé vzdělávali doma – pomocí brožur, letáků a internetu, prostřednictvím odborných příloh v tisku, a specializovaných televizních pořadů. Naopak nejméně rádi by se lidé vzdělávali ve škole.

26% dotazovaných vytváří rodinný rozpočet, 66% však uvádí, že kdyby věděli, jak správně sestavit osobní, resp. rodinný rozpočet, tak by tak učinili.

V případě, že by si lidé chtěli vzít spotřebitelský úvěr, za nejdůležitější kritérium by považovalo 34% dotazovaných roční úrokovou sazbu, 21% dotazovaných důvěryhodnost poskytovatele, 19% RPSN, 18% dotazovaných výši měsíční splátky bez ohledu na celkovou výši, 6% dotazovaných neví, a 2% něco jiného.

V případě investic 25% dotazovaných nedokáže určit výnos investice v procentech.

---

¹⁰ Závěrečná zpráva z výzkumu, Finanční gramotnost 2007, STEM/MARK, a.s.

b) STEM/MARK 2010 – obyvatelstvo R

Ministerstvo financí spolu s Českou národní bankou zadalo v roce 2010 společně s STEM/MARK zpracování dalšího výzkumu v oblasti finanční gramotnosti. Výzkum byl prováděn mezi dospělou populací, na základě vlastního subjektivního hodnocení dotazovaných s cílem zjistit hodnocení vlastní vzdělanosti a zjistit, nakolik lidé umí finanční znalosti uplatnit v běžné praxi a zmapovat postoje a chování české populace v souvislosti s rodinnými financemi, úsporami a zajištěním¹¹.

Rezervy si vytváří průměrně 60% dotazovaných, existuje poměrně široká mezera mezi vzděláním a procentuálním zastoupením ve zkoumaném vzorku (základní 40% - vysokoškolské 76%) a mezi osobním příjmem a procentuálním zastoupením ve zkoumaném vzorku (do 12 600,- Kč 54% - nad 21 001,- Kč 77%)

Rozdíl mezi kreditní a debetní kartou dovedlo správně odpovědět 57% lidí, kteří uvedli, že mají kreditní kartu a uvedli, že znají rozdíl mezi kreditní a debetní kartou.

Celkem 45% dotazovaných vytváří rodinný rozpočet, 23% z nich však uvádí, že nekontrolují jeho dodržování.

U většiny finančních produktů jsou klíčovými zdroji informací zaměstnanci na pobočce, následně to jsou buď informace nalezené na internetu nebo informace od nezávislého finančního poradce.

V případě, že by si lidé chtěli vzít úvěr, rozhodovali by se podle následujících kritérií (v pořadí podle důležitosti): výše měsíční splátky, roční úroková sazba, výše RPSN, důvěryhodnost poskytovatele, výše poplatku za sjednání úvěru a další.

Na otázku: „Na váš spořicí účet s ročním úročením 2% jste složili 100 Kč, kolik na něm bude na konci prvního roku po pripísání úroku?“ odpovědělo správně 60% dotazovaných. Na doplňující otázku „Kolik na tomto spořicí účtu bude za 5 let po pripísání úroku?“ vybralo správnou odpověď (více jak 110 Kč) 40% lidí.

---

¹¹ Závěrečná zpráva z výzkumu, Finanční gramotnost 2010, STEM/MARK, a.s.

c) PISA 2012 – patnáctiletí studenti R

Testování finanční gramotnosti bylo v roce 2012 součástí mezinárodního šetření PISA zajištěným Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)¹². Zkoumaných subjekt bylo 18 a jednalo se především o evropské země, dále pak o Šanghaj, USA, Rusko, Nový Zéland, Austrálii, Izrael a Kolumbii.

V rámci celkového srovnání se umístila česká republika na 6. místě z 18. Jednalo se o výsledek nadprůměrný v rámci zemí OECD.

Necelých 10% českých žáků nesplnilo požadavky základní úrovně finanční gramotnosti a 2,5% českých žáků se nezaadilo ani na nejnižší úroveň finanční gramotnosti.

Zhruba 33% českých žáků dosáhlo 3. prostřední úrovně. Česká republika je zemí, s nejtěším převisem finanční gramotnosti nad očekávaným výsledkem vztaheným k výsledkům matematické a technické gramotnosti (66% žáků se umístilo nad očekávaným výsledkem).

Z odpovědí editelů vyplývá, že do roku 2013 prošlo 83% patnáctiletých žáků jakou formou výuky finanční gramotnosti, což byl hned po Slovensku druhý nejlepší výsledek. Dále vyplývá, že přibližně 73% českých žáků navštívuje školy, kde alespoň někdy učitelé absolvovali další vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti.

Nadprůměrné výsledky v rámci české republiky měli studenti víceletých gymnázií, čtyřletých gymnázií a středních odborných škol.

---

¹² Interpretace výsledků v režii české školní inspekce v dokumentu Mezinárodní šetření PISA 2012, Finanční gramotnost patnáctiletých žáků, Praha 2014, původní verze viz: OECD (2014), *PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century (Volume VI)*, PISA, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208094-en>

Praktická část

1) Možnosti finančního vzdělávání

Způsob výuky finanční gramotnosti v rámci základního, středního a dalšího vzdělávání jsou popsány v kapitolách 2 a 3 teoretické části této práce. V této kapitole bych se rád zaměřil na hodnocení těchto činností.

Finanční gramotnost je povinnou součástí základního vzdělávání teprve od 1. září 2014, přesto však již v roce 2013 Česká školní inspekce (dále v této kapitole jako ŠI) zjistila¹³, že více než 55% základních škol jen s prvním stupněm a 92% základních škol úplných již finanční gramotnost vyučují. Vzhledem ke krátkému období odůvodnění nových rámcových vzdělávacích programů pro základní školy není možné nahlédnout do statistik a tak lze jen doufat, že se tato čísla budou co nejvíce blížit stoprocentnímu výsledku.

U středních škol je situace trochu jiná, jelikož je finanční gramotnost povinnou součástí školní výuky již od školního roku 2009/2010. V roce 2009/2010 však podle zjištění ŠI celých **25% středních škol finanční gramotnost nevyučovalo**. Ve školním roce 2012/2013 se podle ŠI vyučovala finanční gramotnost v 96% středních škol (a jak je výše zmíněno na 92% základních škol úplných). Podle zjištění OECD ze stejného roku¹⁴ však **prošlo pouze 83% patnáctiletých žáků jakou formou výuky finanční gramotnosti**.

Dostupnost výuky finanční gramotnosti v českých školách je tedy otázkou a především není jasné z jakých důvodů se stává, že není zavazována do školních vzdělávacích programů, i když je prostě reálně vyučovaná. Při pohledu na oficiální seznam doporučených informačních zdrojů k výuce finanční gramotnosti,¹⁵ kde můžeme nalézt více jak 14 učebnic, 12 odborných a populárně-naučných publikací a 35 dalších zdrojů nelze považovat argument nedostatku zdrojů za obstojný, stejně tak, od zavazování finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů, nelze argumentovat nedostatkem státní dotace pro nepovinné předměty a nutností upřednostnění povinných.

¹³ Česká školní inspekce j.: ŠIG-3025/13-G21

¹⁴ Interpretace výsledků v režii České školní inspekce v dokumentu Mezinárodní šetření PISA 2012, Finanční gramotnost patnáctiletých žáků, str. 19, Praha 2014, původní verze viz: OECD (2014), *PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century (Volume VI)*, PISA, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208094-en>

¹⁵ Katalog materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti, Národní ústav pro vzdělávání, Praha 2014, ISBN: 978-80-7481-088-6

Naproti tomu personální zázemí českých základních a středních škol otevírá celé spektrum otázek, které by mohly objasnit problémy ve výuce finanční gramotnosti. Z poznatk

ŠI¹⁶ vyplývá, že u škol, které se v roce 2012/2013 zabývaly výukou finanční gramotnosti již více jak 5 let byli ve více než 60% případů povolení výukou uitelé matematiky nebo editelé školy. U škol, kde se finanční gramotností zabývaly, ale po dobu kratší, než 5 let, byl povoleným pracovníkem v 37% uitel matematiky, vyučující jiné předměty, než matematika nebo občanská výchova nebo základy společenských věd ve 14%, editel školy v 10% a v tém 25% nebyl povolený nikdo. Z tohoto závěru ŠI vyplývá (není možné s jistotou určit, nebo nejsou k dispozici kompletní výsledky šetření, ale pouze tematické zpráva shrnující výsledky), že u škol, **v nových se výuce finanční gramotnosti méně než 5 let se jí v učí uitelé občanské výchovy nebo základy společenských věd v průměrně 15% případů**. Toto číslo považují za nízké a považují to za jeden z možných problémů výuky finanční gramotnosti. Dále dle stejné statistiky je na úplných základních školách povoleným pracovníkem v **51% uitel matematiky**, což samo o sobě nevypovídá o žádném problému, ale utvrzuje mě to v následující teorii:

Finanční gramotnost je zprvu **nepochopena** (její význam, účel, obsah), **výuka finanční gramotnosti je podceňována** a mnohdy odbývána pouze z povinnosti, nikoli z přesvědčení o její důležitosti (ve více než **43%** zkoumaných škol do roku 2013 **neabsolvoval žádný pedagog další vzdělávání** pedagogických pracovníků zaměřené na finanční gramotnost; stejně tak nízké procento uitelů povolených finanční gramotností zád učitel občanské výchovy a základy společenských věd, kam tematicky spadá a naopak vysoké procento povolených zád editelů škol a uitelů matematiky) a mnohdy **redukována na pouhé učení se matematických základů** finanční gramotnosti, jako je počítání s úroky a výpočty celkově vrácených částek u půjčky a opomíjení těchto nejdůležitějších znalostí, které má výuka finanční gramotnosti přinést žákům – připravit je k bezproblémové konfrontaci finančního trhu v jejich životě (viz. **51% uitel matematiky**, kteří jsou povolenými pracovníky k výuce finanční gramotnosti).

Výše zmíněné problémy nepovažují za pouhé selhání editelů, učitelů a jiných pracovníků ve vzdělávacím sektoru, ale podle mého názoru svádí o **nedostatečné propagaci významu finanční gramotnosti a to jak ve vzdělávacím sektoru, tak v rámci široké veřejnosti**.

---

¹⁶ Česká školní inspekce j.: ŠIG-3025/13-G21, strana 23-24.

2) Předluženost českých domácností

O předluženosti českých domácností se ví, mluví se o ní, bojuje se s ní. Statistiky exekucí za poslední roky jsou velmi omílané v médiích, v tšinou s komentáři o úspěchu i neúspěchu boje s předlužeností v daném roce. Dostaly jsme se ze 4302 nařízených exekucí v roce 2001 na celých 828.000 (ano, téměř 200x násobek) nařízených exekucí v roce 2014¹⁷. Tyto statistiky rovnou přeskopím, nebo na dané téma již bylo napsáno až příliš prací a zkusím se na problematiku předlužení podívat trošku z jiné strany.

Podívá-li se člověk do výsledků vyhodnocování finanční gramotnosti dospělého obyvatelstva České republiky na základě měření zadaných Ministerstvem financí a NB¹⁸, měl by se zamyslet, zda-li sleduje finanční gramotnost nebo finanční negramotnost. Objevují-li se výsledky jako například, že pouze **17% lidí dokáže** aplikovat rozdíl mezi měsíčním a ročním úročením pro účel posouzení lehkého úkolu, **pouze 17% lidí chápe význam RPSN** (co to přesně znamená u necelých 10% lidí), rozdíl mezi kreditní a debetní kartou **dovede popsat pouze 57% lidí**, kteří uvedli, že **mají kreditní kartu** a uvedli, že **znají rozdíl mezi kreditní a debetní kartou**. Tyto výsledky v kombinaci s faktem, že dle stejného průzkumu **průměrně kolem 30% lidí** se rozhoduje na základě informací od **pracovníka pobočky ústavu**, kde si následně finanční produkty sjednávají, a **32% lidí** považuje informace **přímo od poskytovatele služeb za nejdůležitější**, podle mého názoru naznačují, že **průměrný obyvatel České republiky je finančně spíše negramotný, než gramotný**. Pro podporu tohoto tvrzení odkazuji na přílohu 1), tedy na **Standardy finanční gramotnosti**, především pak na body týkající se určení **rozdílu kreditních a debetních karet** (což je součástí **Standardu finanční gramotnosti pro základní vzdělávání – konkrétně pro žáka 2. stupně základní školy**) a bodu ohledně vysvětlení pojmu RPSN a rozdílů mezi jednotlivými typy úročení (což je součástí **Standardu finanční gramotnosti středního vzdělávání - tedy žáka střední školy**).

Návyky rodičů ve značné míře ovlivují chování jejich dětí, nejinak tomu je u finančního vzdělávání. Pokud tedy budeme pokračovat ve finančním vzdělávání dětí v rámci základního a středního vzdělávání a **přehlížení finančního vzdělávání dospělých**, je otázkou, zda-li děti budou ovlivňovat rodiče více, než rodiče budou ovlivňovat děti. Finanční vzdělávání v rámci základního a středního vzdělávání je v současné době, podle mého názoru, na dobré cestě a je škoda brzdit tento trend vývoje nedostatečnou podporou finančního

¹⁷ Údaje z veřejně dostupných statistik České exekutorské komory

¹⁸ Výsledky měření finanční gramotnosti společnosti STEM/MARK, a.s. z let 2007 a 2010

vzdělávání dospělých. Nechci přecházet snahy soukromých organizací ve finančním vzdělávání dospělých bez povšimnutí, nicméně vzhledem k dosavadním výsledkům bych se do budoucna přiklonil k **dalším, komplexnějším, řešením, než jsou ta dosavadní**. Vzdělávání dospělých bych shrnul replikou z rozhovoru s bývalou členkou bankovní rady NB, Ing. Evou Zamrazilovou CSc. ze dne 6.9.2011 v Ro1, Radiožurnál: „*Ty generace dnešních tyčkáčů, padesátníků, ty si více méně musíš poradit... sami...*”

V dalším rozhovoru týkajícím se finanční gramotnosti¹⁹ uvádí bývalá členka bankovní rady NB, Ing. Eva Zamrazilová CSc., že bankovní rada chce **svobodný finanční trh**, v problematice finančních poradců tvrdí následující: „*finanční zprostředkovatelé by v prostodí, kdy by ti lidé nevěřili na snadný zisk, nenechali se manipulovat neférovými nabídkami, nepřezíli. Oni by neměli žádné zisky, oni by prostě nemohli pracovat, jim by se to nevyplatilo, museli by jít dle jakou jinou práci*”. Delší úsek rozhovoru tvoří (přílohu 2) této práce. Pokud si vzpomenu na výše zmíněné výsledky průzkumu finanční gramotnosti, jejichž zadavatelem byla Česká národní banka, a repliku paní Zamrazilové o nutnosti svépomoci starších generací ve věcech finančního vzdělávání, tak mi podobný přístup přijde trochu nešťastný. Souhlasím s tím, že svobodný finanční trh by měl být konečným cílem politiky NB, nicméně v době, kdy **v třetina obyvatelstva není finančně gramotná** mi přijde nerozumné upřednostňovat svobodný finanční trh před ochranou zájmů třetiny obyvatelstva a řešením palčivého problému prudkého růstu exekucí a osobních bankrotů. Tyto jevy jsou jednou z příčin nastávajícího napětí ve společnosti. **Představa, že tyto problémy vyřeší svobodný trh je naprosto nesmyslná**. Přitom dosavadní trend růstu zadlužování, exekucí a osobních bankrotů povede nejen ke zvyšování napětí ve společnosti, ale i k negativnímu vlivu do vývoje ekonomiky omezováním koupěschopné poptávky, nebo **stále více osob musí omezovat své nákupy a i když tento úbytek poptávky není kompenzován růstem poptávky** ze strany poskytovatelů úvěrů, finančních poradců a dalších.

Častým problémem, tvořícím velké množství finančních problémů českých rodin, je tzv. **dluhová spirála**, při níž člověk využívá nových úvěrových produktů ke splácení starších dluhů. Tento problém je považován za velmi zásadní a i samotná výuka finanční gramotnosti v rámci základního a středního vzdělávání je ve významné části cílená tak, aby se žáci tomuto fenoménu poslední doby vyhnuli. Význam tohoto problému dokládá i fakt, že velké množství

---

¹⁹ Televizní pořad Hyde Park, ČT 24, ze dne 27.5.2013, pořadí dostupný online na: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2013/cl_13_130527_zamrazilova_ct24.html

(především) nebankovních poskytovatelů úvěrů zakládá celé své podnikání na poskytování úvěrů rizikovým osobám. Je pro mě **absolutně nepochopitelné**, jak může být takové podnikání respektováno a jak může být poskytována právní ochrana. Podle mého názoru by **úvěr podporující dluhovou spirálu**, tedy úvěr osob, která je **nesolventní a prokazatelně tímto úvěrem její situace jen zhorší**, měla být považována za **nežádoucí** a měla by být ze strany věitele **nevymahatelná**. Podobný koncept je otázkou k zamyšlení a není aplikovatelný sám o sobě, bez dalších opatření, ale je to podle mého názoru koncept odpovídající rozumnému uvažování. Podporováním zmíněných podnikatelů mi jde naprosto srovnatelně s podporováním prodejce falešných výrobků i prodejce předražených a nesmyslných výrobků seniorů. Je sice (smutně) pravdivé, že nedochází ve větší míře ani k potlačování těchto negativních jevů, ale alespoň již existuje jakýsi všeobecný odpor k těmto praktikám a existuje jistá šance, že se podobné případy za budoucím více řeší. V případech poskytovatelů zmíněných úvěrů tento odpor zatím nespátají, spíše naopak, vídám časté reakce (nejen) orgánů státní správy **obhajující vysoké úroky a vysoké smluvní pokuty nízkou vymahatelností zmíněných úvěrů**²⁰. **Takovéto ospravedlnění a schvalování těchto nekalých praktik považuji za špatné a nežádoucí.**

V návaznosti na minulý odstavec bych rád krátce zmínil ještě jeden fenomén, který považuji za podobně nežádoucí a to je schvalování klamavé reklamy v souvislosti s finančními produkty. Slogany jako „**půjčka bez rizika**“ i „**za vedení účtu platíme my vám**“ jsou samozřejmě nadsázkou a finančně gramotný člověk to chápe, nicméně o finanční gramotnosti průměrného českého občana již víme, na základě výše zmíněných průzkumů, své, a tak si myslím, že by bylo rozumné **neakceptovat podobně klamavé reklamy**.

Ke zmíněné problematice lze dodat, že Ústavní soud ČR již několikrát řešil otázku zneužití práva²¹ a vyslovil se zamítavě k ochraně práv věitele v situacích na hraně zákona.

Doufám, že tento trend v rozhodování Ústavního soudu ČR bude pokračovat, a to i v rámci celé společnosti, a že zákonodárci a vláda najdou cesty, jak poskytování takovýchto úvěrů zamezit a jak podporovat rozumné hospodaření s penězi, aby finanční toky nebyly narušovány finančními problémy vzrostajících početů lidí.

²⁰ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu č.j. 32 Odo 1047/2003

²¹ Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 25/12 a IV. ÚS 457/10, dostupné online na: <http://nalus.usoud.cz>

Závěr

Práce představuje systém finančního vzdělávání, organizace podílející se na jeho uskutečnění a výsledky vyhodnocování finanční gramotnosti českého obyvatelstva.

Předložené statistiky dokazují, že **zájem** o finanční vzdělávání ze strany vzdělávacích institucí základního a středního vzdělávání **byl již před zavedením povinné** výuky finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů (viz. zavedení výuky finanční gramotnosti před úpravami aktualizovaných rámcových vzdělávacích programů v 55% zkoumaných ZŠ jen s prvním stupněm a 92% zkoumaných ZŠ úplných²²). Dostupnost materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti se ukázala také jako **dostatečná** (viz. 14 ucelně doporučených Národním ústavem pro vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti²³).

Otázkou zůstává personální zázemí českých škol. Ze závěrů české školní inspekce vyplývá²⁴, že u zkoumaných základních a středních škol, vnujících se ve školním roce 2012/2013 výuce finanční gramotnosti méně než 5 let je výukou pověřeni učitelové obecné výchovy nebo základní společenské vědy pouze v 15% případů, zatímco učitel matematiky jím byl v 37% případů. Stejná statistika ukazuje, že ve více než **43%** zkoumaných škol **není žádný pedagog**, který absolvoval další vzdělávání zaměřené na finanční gramotnost. Tato čísla podle mého názoru vypovídají o **ostřím poklesu** výuky finanční gramotnosti a její **redukci na pouhé učení se matematických základů** finanční gramotnosti a přehlížení důležitých výchovných aspektů této oblasti vzdělávání a mýjí se tak cíle specifikované v Národní strategii finančního vzdělávání (*Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občanů*)²⁵.

V případě předluženosti české populace vidím jistou schizofrenii v postupu státních orgánů, zejména bankovní rady české národní banky, k tomuto problému. Na jednu stranu je proklamována snaha o vytvoření svobodného finančního trhu, přičemž podmínkou jeho existence má být finančně vzdělané obyvatelstvo, na druhou stranu **neexistuje ucelený systém finančního vzdělávání pro dospělé obyvatelstvo** a členové bankovní rady konstatují, že **starší generace si musejí poradit v této oblasti sami**²⁶.

²² Česká školní inspekce j.: ŠIG-3025/13-G21

²³ Katalog materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti, Národní ústav pro vzdělávání, Praha 2014, ISBN: 978-80-7481-088-6

²⁴ Česká školní inspekce j.: ŠIG-3025/13-G21

²⁵ Národní strategie finančního vzdělávání, Ministerstvo financí ČR, 2010

²⁶ Rozhovor s bývalou členkou bankovní rady NB Ing. Evou Zamrazilovou CSs. ze dne 6.9.2011 v Ro1, Radiožurnál.

Když se člověk podívá na statistiky, jejichž zadavatelem je sama česká národní banka spolu s Ministerstvem financí a pozoruje výsledky, (např. **17% lidí dokáže aplikovat rozdíl mezi měsíčním a ročním úročením**, pouze **17% lidí chápe význam RPSN** (co to přesně znamená ví necelých 10% lidí), a **rozdíl mezi kreditní a debetní kartou** dovede popsat pouze **57% lidí**, kteří uvedli, že **mají kreditní kartu** a uvedli, že **znají rozdíl** mezi kreditní a debetní kartou) tak musí nutně dojít k zamyšlení, zda-li takto vypadá finanční gramotné obyvatelstvo, které je připraveno samostatně vystupovat na svobodném finančním trhu v dnešní době plné nástrah.

Podnikatelská činnost na kterých poskytovatel úvěrů založená na poskytování projev rizikovým (předluženým) osobám je zcela jistě **na hraně zákona** (ne-li za hranicí). Tento problém ovšem v České republice žádný státní orgán neřeší. České soudy, které by měly poskytovat právní a oprávněným zájmům občanů ochranu, v této oblasti překvapivě obhajují spíše zájmy poskytovatelů úvěrů. **Vysoké úroky a vysoké smluvní pokuty** takovýchto poskytovatelů úvěrů soudy **ospravedlují** nižší vymahatelností zmíněných úvěrů²⁷, na postihování **lichvy** soudy zcela **rezignovali**, a tím se **stále více lidí dostává do situace, kdy nejsou schopni plnit své závazky**.

Ke zlepšení současného stavu by podle mého názoru přispělo:

- 1.) Zkvalitnění výuky finanční gramotnosti dospělé populace.**
- 2.) Zamezení poskytování úvěrů subjekty nepodléhajícími kontrole NB**
- 3.) Obecné soudy by měly následovat příklad Ústavního soudu ČR a upřednostňovat zájmy spotřebitelů před zájmy poskytovatelů úvěrů**

---

²⁷ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu č.j. 32 Odo 1047/2003

Přílohy

Příloha 1)

zdroj: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách společný dokument - MF, MPO, MŠMT- akt. verze prosinec 2007, str. 12 - 14

I.1. Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání

Peníze	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- hotovostní a bezhotovostní forma peněz	- nakládání s penězi
- způsob placení	- tvorba ceny
- banka jako správce peněz	- inflace
Výsledky	Výsledky
- používá peníze v běžných situacích	- na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení
- odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze	- na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH
	- objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny
	- popíše vliv inflace na hodnotu peněz
Hospodaření domácnosti	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti	- rozpočet domácnosti, typy rozpočtu, jejich odlišnosti
- nárok na reklamaci	- základní práva spotřebitelů
Výsledky	Výsledky
- na příkladu ukáže, pro něž není možné realizovat všechny potřebné výdaje	- sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje domácnosti, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zvaží nezbytnost jednotlivých výdajů
	- objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytečného rozpočtu
	- vysvětlí, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele
Finanční produkty	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- úspory	- služby bank, aktivní a pasivní operace
- půjčky	- produkty finančního trhu pro investování a pro získání prostředků
	- pojištění
	- úročení
Výsledky	Výsledky
- vysvětlí, pro spořit, kdy si	- uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty,

p j ovat a jak vracet dluhy	vysv t l í jejich omezení
	- uvede a porovná nejobvyklejší zp soby nakládání s volnými prost edky (spot eba, úspory, investice)
	- uvede a porovná nej ast jší zp soby krytí deficitu (úv ry, splátkový prodej, leasing)
	- vysv t l í význam úroku placeného a p íjatého
	- uvede nej ast jší druhy pojišt ní a navrhne, kdy je využít

I.2. Standard finan ní gramotnosti pro st ední vzd lávání

Peníze	
Obsah	Výsledky
- placení (v tuzemské i zahrani ní m n)	- používá nejb žn jší platební nástroje, sm ní peníze za použití kursovní lístku
- tvorba ceny	- stanoví cenu jako sou et náklad , zisku a DPH - vysv t l í, jak se cena liší podle zákazník , místa, období... - rozpozná b žné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
- inflace	- vysv t l í podstatu inflace a její d sledky na p íjmy obyvatelstva, vklady a úv ry, dlouhodobé finan ní plánování a uvede p íklady, jak se d sledk m inflace bránit
Hospoda ení domácností	
Obsah	Výsledky
- rozpo et domácnosti	- rozliší pravidelné a nepravidelné p íjmy a výdaje a na základ toho sestaví rozpo et domácnosti - navrhne jak ešit schodkový rozpo et a jak naložit s p ebytkovým rozpo tem domácnosti

Finan ní produkty	
Obsah	Výsledky
- p ebytek finan ních prost edk	- navrhne zp soby, jak využít volné finan ní prost edky (spo ení, produkty se státním p ísp vkem, cenné papíry, nemovitosti...) - vybere nejvýhodn jší produkt pro investování volných finan ních prost edk a vysv t l í pro
- nedostatek finan ních prost edk	- vybere nejvýhodn jší úv rový produkt s ohledem na své pot eby a zd vodní svou volbu - posoudí zp soby zajišt ní úv ru a vysv t l í, jak se vyvarovat p edlužení - vysv t l í zp soby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
- pojišt ní	- vybere nejvýhodn jší pojistný produkt s ohledem na své pot eby
Práva spot ebitele	
Obsah	Výsledky
- p edpisy na ochranu spot ebitele	- na p íkladu vysv t l í jak uplat ovat práva spot ebitele (p í nákupu zboží a služeb v etn produkt finan ního trhu)
- obsah smluv	- na p íkladu ukáže možné d sledky neznalosti smlouvy v etn jejich všeobecných podmínek

Příloha 2)

zdroj: Televizní pořad Hyde Park, T 24, ze dne 27.5.2013, pořadí dostupný online na:
http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2013/cl_13_130527_zamrazilova_ct24.html

Daniel TAKÁČ, moderátor

Kdo chce poskytovat finanční poradenství, musí mít nějaký glejt, lidově řečeno, z centrální banky?

Eva ZAMRAZILOVÁ, členka bankovní rady ČNB

Ne. Ne.

Daniel TAKÁČ, moderátor

Nemusí.

Eva ZAMRAZILOVÁ, členka bankovní rady ČNB

Nemusí. Každá finanční poradna, to jsou lidé, kteří mají normální živnost. S ČNB nemají vůbec nic společného, a jestliže se na ČNB odvolávají, v každém případě to není pravda, oproti prosíme tedy o...

Daniel TAKÁČ, moderátor

„Když kdokoliv v této zemi si sedne na kam do kanceláře, otevře okno a řekne: „Já jsem finanční poradce, pojďte ke mně, já Vám poradím, jak máte nakládat s penězi, tady mi za to zaplatíte xy peněz,“ tak to kdokoliv může dělat takhle?“

Eva ZAMRAZILOVÁ, členka bankovní rady ČNB

De facto ano.

Daniel TAKÁČ, moderátor

Je to správné? Chtěla by centrální banka, aby to bylo jinak?

Eva ZAMRAZILOVÁ, členka bankovní rady ČNB

My chceme svobodný finanční trh, a proto si myslím, že je potřeba finanční vzdělávání, protože ti finanční zprostředkovatelé by v prostředí, kdy by ti lidé nevěřili na snadný zisk, nenechali se manipulovat neférovými nabídkami, nepězili. Oni by neměli žádné zisky, oni by prostě nemohli pracovat, jim by se to nevyplatilo, museli by jít dělat nějakou jinou práci.

Daniel TAKÁČ, moderátor

„Když ale člověk prostě musí být ostražitý, ptát se, dívat se, zeptat se, jestli v tomhle okénku zrovna mi poradili dobře nebo někomu jinému poradili dobře, to je ta cesta? Musí se starat sám člověk?“

Eva ZAMRAZILOVÁ, členka bankovní rady ČNB

Já tomu tak věřím.

Použitá literatura

Národní strategie finančního vzdělávání, Ministerstvo financí ČR, 2010

Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, společný dokument Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, vypracovaný na základě usnesení vlády č. 1594 ze dne 7. prosince 2005, aktualizovaná verze a v souladu se Strategií finančního vzdělávání, Prosinec 2007

Tematická zpráva č. j.: ŠIG-3025/13-G21 Podpora rozvoje matematické, finanční a občanské gramotnosti, česká školní inspekce, 2013

Závěrečná zpráva z výzkumu - Finanční gramotnost, STEM/MARK, 2007

Závěrečná zpráva z výzkumu - Finanční gramotnost, STEM/MARK, 2010

Mezinárodní šetření PISA 2012, Finanční gramotnost patnáctiletých žáků, Praha, 2014

Slabikář finanční gramotnosti, prof. Ing. Václav Vybíhal, CSc. a kolektiv, nakladatelství COFET, a.s., 2011, ISBN: 978-80-9043-96-1-0

Metodický portál RVP, část Finanční gramotnost, aktuální ke dni 12. dubna 2015 dostupný na adrese: (<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=2939>)

Rozcestníkové stránky Pro se finančně vzdělat?, zřízené Ministerstvem financí ČR, aktuální ke dni 12. dubna 2015, dostupné na adrese: (www.psfv.cz)

Národní ústav odborného vzdělávání, aktuální ke dni 12. dubna 2015, dostupné na adrese (www.nuov.cz/ramcove-vzdelavaci-programy)

Ministerstvo financí ČR, aktuální ke dni 12. dubna 2015, dostupné na adrese (www.mfcr.cz)

Česká národní banka, aktuální ke dni 12. dubna 2015, dostupné na adrese (www.cnb.cz)

Česká školní inspekce, aktuální ke dni 12. dubna 2015, dostupné na adrese (www.csicr.cz)